

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	7
Συντομογραφίες.....	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Γενικές Παρατηρήσεις

A. Εισαγωγή – Οι ΓΟΣ και η εξέλιξη του δικαίου των συμβάσεων	25
I. Το φαινόμενο των ΓΟΣ.....	25
II. Δικαιοσυγκριτικές αναφορές – Η ενωσιακή ρύθμιση.....	28
III. Η ελληνική εξέλιξη και η νομοθεσία για τους ΓΟΣ	32
B. ΓΟΣ και Εμπορικό Δίκαιο.....	34
I. Γενικοί Όροι Συναλλαγών στην καταναλωτική και στην εμπορική σύμβαση. Ο έλεγχος των ΓΟΣ στην εμπορική σύμβαση, πριν και μετά τον ν. 4512/2018.....	34
II. ΓΟΣ, ανταγωνισμός και δίκαιο του ανταγωνισμού.....	39
Γ. ΓΟΣ και Σύνταγμα.....	42
Δ. ΓΟΣ και οικονομική ανάλυση του δικαίου	45

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

Οι βασικές έννοιες

A. Η έννοια του προμηθευτή.....	52
I. Διαφορές της έννοιας του προμηθευτή μεταξύ του ν. 2251/1994 (όπως τροποποιήθηκε με τον ν. 3587/2007) και του ν. 4512/2018	52
II. Περιεχόμενο της έννοιας του προμηθευτή	54
B. Η έννοια του καταναλωτή	56
I. Η ευρεία έννοια του καταναλωτή υπό το προϊσχύσαν άρθρο 1 §4 ν. 2251/1994 ..	56
II. Η νέα (στενή) έννοια του καταναλωτή μετά τον ν. 4512/2018	77

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Έννοια των ΓΟΣ – Αντικειμενικό και υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2 ν. 2251/1994, πριν και μετά τον ν. 4512/2018

A. Εισαγωγικές σκέψεις	111
------------------------------	-----

Περιεχόμενα

B. Έννοια των ΓΟΣ	111
I. Νομοθετικός ορισμός των ΓΟΣ	111
II. Στοιχεία του ορισμού των ΓΟΣ	111
Γ. Η επέκταση του ελέγχου των ΓΟΣ	117
I. Οι τροποποιήσεις του ν. 2251/1994	117
II. Η έννοια της «πολύ μικρής επιχείρησης»	119
III. Έλλειψη διαπραγμάτευσης και τελικός αποδέκτης	128
IV. Διαχρονικό δίκαιο	129
Δ. Σύνοψη για το αντικειμενικό και υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2 ν. 2251/1994 μετά τον ν. 4512/2018	130
Ε. Ποιοι όροι εξαιρούνται (και ποιοί όχι) από τον έλεγχο του άρθρου 2 ν. 2251/1994	131
I. Δηλωτικοί όροι	131
II. Όροι που καθορίζουν το κύριο αντικείμενο της σύμβασης	133
III. Ειδικές περιπτώσεις	134
IV. «Εθιμικοί» ή άλλοι κανόνες του διεθνούς εμπορίου	145
V. Γενικοί όροι σύμφωνοι με διεθνείς συνθήκες	146
ΣΤ. Η απουσία διαπραγμάτευσης ως θεμέλιο αναλογικής εφαρμογής του άρθρου 2 §6 ν. 2251/1994	147
Z. ΓΟΣ και Δημόσιο	148
I. Όροι τους οποίους έχει εγκρίνει ή υποδείξει η Διοίκηση	148
II. Συμβάσεις Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών	152

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

Η ένταξη των ΓΟΣ στην σύμβαση (άρθρο 2 §§ 1-2)

A. Γενικές παρατηρήσεις	160
I. Η συμφωνία των μερών ως βασική προϋπόθεση ισχύος των ΓΟΣ	160
II. Άτυπο της συμφωνίας ένταξης	164
III. Γραπτοί και προφορικοί ΓΟΣ	173
B. Οι ειδικές προϋποθέσεις της ένταξης κατ' άρθρο 2 §§1-2 ν. 2251/1994	175
I. Η γενική αρνητική προϋπόθεση του άρθρου 2 μετά τον ν. 3587/2007	175
II. Κρίσιμος χρόνος για την πλήρωση των προϋποθέσεων ένταξης των ΓΟΣ ...	182
III. Η έννοια της «υπαιτιότητας» ως προς την άγνοια των ΓΟΣ	184
IV. Η γλώσσα των ΓΟΣ	185
V. Το βάρος αποδείξεως των προϋποθέσεων ένταξης	187
VI. Διαρκής υποχρέωση διαφώτισης ως προς το περιεχόμενο των ΓΟΣ (ΑΚ 288) ...	188
VII. Οι προϋποθέσεις ένταξης ως αντικείμενο και της συλλογικής δίκης	188
Γ. Οι αιφνιδιαστικές (απροσδόκητες) ρήτρες	189
Δ. Η ένταξη των γενικών όρων ασφαλίσεως	192

Ε. Η παροχή συγκατάθεσης μέσω ΓΟΣ.....	195
ΣΤ. Η ένταξη των ΓΟΣ στην εμπορική σύμβαση – Battle of forms	201

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

Η ερμηνεία των ΓΟΣ (άρθρο 2 §§3-5)

A. Η μέθοδος ερμηνείας	205
I. Εισαγωγή	205
II. Η «αντικειμενική» ερμηνεία	206
B. Οι ειδικοί ερμηνευτικοί κανόνες του άρθρου 2 ν. 2251/1994.....	212
I. Οι ειδικοί όροι υπερτερούν των ΓΟΣ (άρθρο 2 §3).....	212
II. Ο ερμηνευτικός κανόνας in dubio contra stipulatorem	214
III. Η επιχειρούμενη μέσω των ίδιων των ΓΟΣ «(αυτο-)ερμηνεία» τους	218
IV. Ο κανόνας της στενής ερμηνείας των ΓΟΣ.....	219
V. Η ερμηνεία των ΓΟΣ στην δίκη της συλλογικής αγωγής.....	220
Γ. Η απαγόρευση της ερμηνευτικής (τελολογικής) συστολής των ΓΟΣ, εφ' όσον οδηγεί στην διάσωση του κύρους τους (Das Verbot der geltungserhaltenden Reduktion)	224
Δ. Η συμπληρωτική ερμηνεία των ΓΟΣ.....	225
Ε. Λόγος αναίρεσης.....	225

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο

Έλεγχος περιεχομένου των ΓΟΣ κατά την γενική ρήτρα του άρθρου 2 §6

A. Το περιεχόμενο του ελέγχου κατά το άρθρο 2 §6 ν. 2251/1994.....	228
I. Η σχέση της γενικής ρήτρας με τις διατάξεις του ΑΚ.....	228
II. Η συγκεκριμενοποίηση της γενικής ρήτρας του άρθρου 2 §6.....	232
III. Ο ειδικός κατάλογος του άρθρου 2 §7	244
IV. Περιπτώσιολογία καταχρηστικών ΓΟΣ που εντάσσονται στην γενική ρήτρα της παρ. 6 και δεν ρυθμίζονται κατά την παρ. 7	246
V. Η εφαρμογή της παρ. 6 στους γενικούς όρους ατομικών συμβάσεων εργασίας	248
B. Η γενική ρήτρα (άρθρο 2 §6) και η αρχή της διαφάνειας των ΓΟΣ.....	250
I. Η αρχή της διαφάνειας στο δίκαιο των συμβάσεων κατά τον ΑΚ.....	250
II. Η αρχή της διαφάνειας στο δίκαιο των ΓΟΣ – Γενική επισκόπηση.....	250
III. Νομολογιακές εφαρμογές της αρχής της διαφάνειας	257
IV. Η αρχή της διαφάνειας στους γενικούς όρους εμπορικών συμβάσεων	260
V. Η αρχή της διαφάνειας (άρθρο 2 §6) και οι ρήτρες συναλλάγματος – Ιδίως στο παράδειγμα των δανείων σε ελβετικό φράγκο.....	261
Γ. Η γενική ρήτρα (άρθρο 2 §6) και η κύρια σχέση παροχής – αντιπαροχής	285

Περιεχόμενα

I. Παρουσίαση του προβλήματος.....	285
II. Το ελληνικό δίκαιο	288

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο

Κατά εδάφιο ερμηνεία των ειδικών διατάξεων – Ο έλεγχος του περιεχομένου των ΓΟΣ κατά το άρθρο 2 §7

A. Ρήτρες προθεσμίας αποδοχής της “πρότασης” του καταναλωτή (εδ. α΄)	298
B. Απαλλακτικές ρήτρες (εδ. β΄, ιγ΄ και ιζ΄).....	302
I. Εισαγωγικά για τις απαλλακτικές ρήτρες.....	302
II. Ο κανόνας του αστικού δικαίου	304
III. Η ρύθμιση του ν. 2251/1994 (άρθρο 2 §7 εδ. β΄, ιγ΄ και ιζ΄).	308
Γ. Ρήτρες επιβολής ανεπιεικών προσθεσμιών καταγγελίας (εδ. γ΄).....	328
Δ. Ρήτρες αυτόματης ανανέωσης της σύμβασης (εδ. δ΄).....	331
E. Ρήτρες μονομερούς τροποποίησης ή λύσης της σύμβασης (εδ. ε΄)	339
I. Δικαίωμα μονομερούς τροποποίησης της σύμβασης χωρίς σπουδαίο λόγο (υποεδ. α΄).....	339
II. Δικαίωμα μονομερούς λύσης της σύμβασης χωρίς σπουδαίο λόγο (υποεδ. β΄)	353
ΣΤ. Ρήτρες καταγγελίας από τον προμηθευτή χωρίς εύλογη προθεσμία (εδ. στ΄)	358
Z. Ρήτρες μονομερούς κρίσης ως προς την εκπλήρωση της σύμβασης (εδ. ζ΄)	360
Η. Ρήτρες μονομερούς καθορισμού χρόνου εκπλήρωσης (εδ. η΄).....	362
I. Η ρύθμιση του Αστικού Δικαίου και του ν. 2251/1994	362
II. Παρέμβαση: Ρήτρες πρόωρης εξόφλησης δανείου από τον καταναλωτή	364 370
Θ. Ρήτρες περί μη αναγκαίας ανταπόκρισης της παροχής προς την σύμβαση (εδ. θ΄).	371
I. Ρήτρες ευχέρειας του προμηθευτή για μη εκτέλεση της σύμβασης (εδ. ι΄).....	374
IA. Ρήτρες αοριστίας τιμήματος (εδ. ια΄).....	376
IB. Ρήτρες περιορισμού ευθύνης προμηθευτή για κρυμμένα ελαττώματα (εδ. ιβ΄)	390
ΙΓ. Ρήτρες αποκλεισμού ή υπέρμετρου περιορισμού της ευθύνης (εδ. ιγ΄).....	391
ΙΔ. Ρήτρες μετακύλισης της ευθύνης του πωλητή ή εισαγωγέα στον παραγωγό (εδ. ιδ΄).....	392
ΙΕ. Ρήτρες απαλλαγής του προμηθευτή από την ευθύνη για ενέργειες αντιπρωσώπων (εδ. ιε΄).....	397
ΙΣΤ. Ρήτρες αποκλεισμού καταγγελίας και παρακράτησης προκαταβολών (εδ. ιστ΄)	399
I. Μη αναγνώριση αμφιμερούς δικαιώματος καταγγελίας της σύμβασης (υποεδ. α΄)	399

II. Παρακράτηση προκαταβολών από τον προμηθευτή (υποεδ. β΄).....	401
IZ. Ρήτρες παραίτησης από τις αξιώσεις σε περίπτωση ευθύνης του προμηθευτή (εδ. ιζ΄).....	408
II. Ρήτρες περιορισμού υπαναχώρησης επί υπερβολικής αυξήσεως του τιμήματος (εδ. ιη΄).....	409
IO. Ρήτρες περιορισμού του δικαιώματος για μη εκτέλεση της σύμβασης (εδ. ιθ΄)	415
K. Ρήτρες αποκλεισμού της επίσεσης (εδ. κ΄)	420
KA. Ρήτρες έκδοσης μεταχρονολογημένης επιταγής (εδ. κα΄)	423
KB. Ρήτρες παραίτησης από ενστάσεις κατά του διαδόχου του προμηθευτή (εδ. κβ΄).....	426
KΓ. Ρήτρες αποκλεισμού του συμψηφισμού (εδ. κγ΄).....	429
KΔ. Ρήτρες ομολογίας (εδ. κδ΄).....	434
I. Οι ΓΟΣ με δικονομικό περιεχόμενο	434
II. Η ρύθμιση του εδ. κδ΄.....	436
KE. Ρήτρες υπερβολικού ποσού προκαταβολής (εδ. κε΄)	440
KCT. Ρήτρες υπέρμετρων εγγυήσεων (εδ. κστ΄).....	446
KZ. Αποδεικτικές ρήτρες (εδ. κζ΄).....	466
KH. Ρήτρες προθεσμίας προς άσκηση αξιώσεων (εδ. κη΄).....	493
KΘ. Ρήτρες αποκλειστικής συντήρησης και προμήθειας ανταλλακτικών (εδ. κθ΄)	501
Λ. Ρήτρες οικονομικής επιβάρυνσης του καταναλωτή επί μη εκπλήρωσης (εδ. λ΄).....	504
ΛΑ. Ρήτρες αποκλειστικής αλλοδαπής δικαιοδοσίας ή διαιτησίας (εδ. λα΄)	517
I. Ρήτρες παρέκτασης διεθνούς δικαιοδοσίας.....	517
II. Το πεδίο εφαρμογής του εδ. λα΄ στο πλαίσιο του Κανονισμού 1215/2012	519
III. Ρήτρες παρέκτασης εσωτερικής (ημεδαπής) αρμοδιότητας	533
IV. Αυτεπάγγελτος έλεγχος καταχρηστικότητας των ρητρών παρέκτασης	536
V. Ρήτρες διαιτησίας	536
VI. Ανάλογη εφαρμογή σε μη καλυπτόμενες από το πεδίο εφαρμογής του ν. 2251/1994 εμπορικές συναλλαγές	543
ΛΒ. Ρήτρες κατ' αποκοπήν αποζημίωσης υπέρ του προμηθευτή (εδ. λβ΄).....	544

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο

Συνέπειες της καταχρηστικότητας – Σχετική ακυρότητα – Αυτεπάγγελτη εξέταση

I. Τα τιθέμενα ερμηνευτικά ζητήματα	553
II. Η απαγόρευση της μερικής ακυρότητας του όρου ή της μετατροπής του	554
III. Ολική ακυρότητα της σύμβασης λόγω υπάρξεως καταχρηστικών (άρα άκυρων) ΓΟΣ;.....	556
IV. Σχετική ακυρότητα.....	558

Περιεχόμενα

V. Separability clauses (συμβατικές ρυθμίσεις περί ακυρότητας)	559
VI. Αυτεπάγγελτος έλεγχος της καταχρηστικότητας (ακυρότητας)	560
VII. Ακυρότητα ex tunc ή ex nunc;	563
VIII. Τι θα ισχύσει στην θέση του άκυρου όρου	565

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9ο

ΓΟΣ και Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο – Ο κανόνας συγκρούσεως του άρθρου 14 §10 ν. 2251/1994

I. Το εφαρμοστέο δίκαιο στους ΓΟΣ	567
II. Το εφαρμοστέο δίκαιο ως προς την ένταξη, την ερμηνεία και τον έλεγχο του περιεχομένου των ΓΟΣ	573
III. Έλεγχος ρητρών εφαρμοστέου δικαίου	574

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10ο

Η συλλογική αγωγή για τους παράνομους και καταχρηστικούς ΓΟΣ – Οι διοικητικές κυρώσεις

I. Εισαγωγή – Η actio popularis στο ελληνικό δίκαιο	577
II. Δικονομικές σταθμίσεις	584
III. Η εφαρμογή των αποτελεσμάτων της δικαστικής αποφάσεως μέσω υπουργ- γικής αποφάσεως	589
IV. Αιτήματα της συλλογικής αγωγής (παράλειψη, χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη)	591
V. Συλλογική αγωγή για αποκατάσταση ζημίας	593
VI. Ερμηνεία ΓΟΣ στην συλλογική δίκη	597
VII. Διοικητικές κυρώσεις	598

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – Directive 93/13	601
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	611

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

I. Ευρετήριο αποφάσεων ΔΕΚ/ΔΕΕ (αλφαβητικό)	651
II. Ευρετήριο αποφάσεων ΔΕΚ/ΔΕΕ (χρονολογικό)	655
III. Ευρετήριο αποφάσεων (ΣΤΕ και ΑΠ)	659
IV. Ευρετήριο λημμάτων – Ελληνόγλωσσο	662
V. Ευρετήριο λημμάτων – Ξενόγλωσσο	673
VI. Ευρετήριο ρητρών	674